

Mikael Gam

Formand for Det grønlandske Selskab 1965–1970

Af Chr. Berthelsen

Mikael Gam (1901–1982).

Data: Født i Sinding ved Silkeborg. Lærereksamen (Silkeborg) 1924. Lærer i Uge ved Tinglev 1924–25. Seminarie-lærer i Godthåb i Grønland 1925–28. Efterskoleforstander i Egedesminde 1928–48 og fra 1931 tillige skolekon-sulent for Nordgrønland. Sagkyndig ved grønlandskommissionen 1948–50. Sko-ledirektør for Grønland 1950–61. Mini-ster for Grønland og medlem af Folke-tinget, valgt i Grønland 1960–64. For-mand for Det grønlandske Selskab 1965–70.

Mikael Gam hørte til de danske tjene-stemænd, som gennem mange års virke i Grønland har været med til at præge landets udvikling på en række områder. Her skal kun omtales ét område, som stod hans hjerte nært. Året 1982 er nemlig et mærkeår, – 50-året for opret-telsen af pigeefterskolen i Egedesminde. Mikael Gam havde sin store andel i, at den grønlandske kvinde på den måde fik adgang til videregående undervisning efter børneskolen.

Indførelsen af skoleformen efterskole er et stykke grønlandsk skolehistorie, som det nok er nødvendigt at give en

kort redegørelse for. I loven af 1925 for kirke- og skolevæsenet for Grønland skabtes en hjemmel til oprettelse af ind-til 4 kostefterskoler, to i Sydgrønland og to i Nordgrønland, hver med plads til 20 elever. I 1928 oprettedes to drengeefter-skoler henholdsvis i Godthåb og i Ege-desminde. I 1930 etableredes endnu en drengeefterskole i Julianehåb. I 1932 kom så den sidste – pigekostskolen i Egedesminde – til. I Godthåb oprettedes endvidere en overbygning til eftersko-len, nemlig den to-årige »højskole« (ikke folkehøjskole) med seminarielinie og reallinie, og øverst var der så det to-årige seminarium. Det var i virkelig-heden det gamle 6-årige seminarium i Godthåb – indtil 1928 den eneste mulig-hed for videre skolegang –, som på den måde splittedes op i de ovenfor omtalte skoleformer. Med denne nye opbygning af videregående undervisning ønskede man dels at tilgodese videregående skolegang for dem, der skulle ud i det praktiske erhverv, og dels ønskede man at gøre kateket- og læreruddannelsen bredere anlagt. Skoleformen efterskole gjorde en udmærket fyldest i en periode,

Det første pigehold, som startede på efterskolen i 1932.

hvor det grønlandske samfund befandt sig på »tilpasningsstadiet« til en mere udadvendt retning. På papiret eksisterede efterskolen indtil 1967, men den afløstes allerede før den tid gradvis af 8. og 9. klasser, som i stigende omfang oprettedes i byerne.

Som forstander på de to kostskoler – drengeskolen og pigeskolen i Egedesminde – kom Mikael Gam mest af alle til at præge denne skoleform og give den et indhold og en funktion, der var i overensstemmelse med formålet. Han gjorde Egedesminde til en levende skoleby ikke alene gennem de to skoler, men også gennem sit virke som skolekonsulent for Nordgrønland. Egedesminde var således et hjemsted for kateketmøder og kurser, da kostskolernes faciliteter gav mulighed herfor.

I sin erindringsbog »Een gang Grøn-

land – altid Grønland« fortæller Mikael Gam, hvordan hans ide med pigeskolen blev realiseret. Under sin permission i 1930/31 holdt han et foredrag i »Det grønlandske Selskab«, hvor han bl.a. kom ind på de nye efterskoler og slog til lyd for, at piger kom med på disse kostskoler. Grønlands Styrelses direktør Daugaard-Jensen var blandt tilhørerne. Dette havde gjort indtryk på direktøren, for under sin sommerrejse i Grønland i 1931 efterlod direktøren på Gams skrivebord i Egedesminde et håndskrevet brev, hvori han spurgte Gam, om det var en god ide at opføre en ren pige-efterskole for hele Grønland i Egedesminde. Da Gam kom tilbage til Egedesminde efter permissionen, fandt han dette brev, og det var noget, der passede ham. Omgående lavede han en skitse til en bygning, der skulle rumme værelser

til pigerne og klasseværelser samt køkken- og kostfaciliteter til samtlige elever. Han skriver i sin bog: »Næste forår – 1932 – kom med første skib en bygning, der næsten i ét og alt fulgte mit forslag og skitse«. Efter datidens målestok var det jo en stor bygning, og den eksisterer den dag i dag. Indvendig er bygningen blevet ændret, fordi den anvendes til andre formål, medens det udvendige fremtræder helt uændret. Mikael Gams personlige engagement i pigeefterskolens tilblivelse har endvidere givet sig udtryk i afsnittet om indvielsen i hans erindringsbog: »... det var en stor dag, da »Pigeskolen« blev indviet den 10. november 1933, en af de største i min grønlandstid –«.

Det første pigehold startede som sagt i 1932 – for 50 år siden – i det første 1 1/2 år under interimistiske forhold. Om pigeefterskolens oprettelse skriver Mikael Gam i Beretning fra Efterskolen i Nordgrønland 1932–34:

»Bortset fra nogle enkelte piger, der indtil 1932 på hvert hold var blevet optaget på efterskolerne, var der indtil dette år egentlig ikke for grønlandske kvinder adgang til videre skoleuddannelse. Både fra den grønlandske befolkning, den grønlandske skoles og den danske styrelses side forstod man imidlertid, at tiden var inde til at give den grønlandske kvinde mulighed for adgang til en undervisning, der lå over børneskolens. I 1932 blev da *kvindeskolen for Grønland* – for unge piger fra Syd- og Nordgrønland – oprettet i Egedesminde som en særlig afdeling på efterskolen ved siden af drengeskolen.

Imidlertid var det ikke nok blot at

»Pigeskolen« i Egedesminde.

give den unge grønlandske kvinde samme undervisningsfag som drengene. Ved siden af måtte hun have lejlighed til uddannelse i specielle, kvindelige fag. Der indførtes da, særlig det sidste af de to år, en faggruppe med fagene håndarbejde, husholdning, både praktisk og teoretisk, almindelig praktisk arbejde (rengøring) og barnepleje. – Da vi det første kursusår manglede både bygning og økonomi som lærerinde i kvindefagene, har dette første pigehold ikke lært helt så meget kvindegerning som beregnet«.

»Der ligger en udvikling bag det, at grønlænderne er ved at forstå, at også kvinden må have en særlig uddannelse for at opfylde tidens krav og for ikke at stå tilbage for manden, der allerede længe har kunnet videreuddanne sig«.

Så vidt om Mikael Gams betydning for den specielle skoleform og de grønlandske kvinders videregående uddannelse i særdeleshed. Efter 1950 kom en ny og betydningsfuld epoke i Gams indsats for Grønland, – nemlig som leder af det samlede grønlandske skolevæsen, som han udformede og organiserede, og til sidst som minister for Grønland.